

Ύλη στην οποία αναφέρεται το παρόν κριτήριο:

ΘΕΩΡΙΑ:

1. ΠΕΙΘΩ (ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ)
2. ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ
3. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΥΞΗΣ ΠΑΤΡΑΓΡΑΦΟΥ
4. ΠΡΟΘΕΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ
5. ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ
6. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ:

1. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
2. ΠΑΙΔΕΙΑ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
3. ΓΛΩΣΣΑ – ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
4. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ
5. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ – ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ – ΧΑΣΜΑ ΤΩΝ ΓΕΝΕΩΝ
6. ΝΕΟΤΗΤΑ - ΕΦΗΒΕΙΑ

**1^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΕΞΕΤΑΣΗΣ (*)
ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

Κείμενο 1

«Η παιδεία, καθάπερ ευδαίμων χώρα, πάντα τ' αγαθά φέρει¹.» (Σωκράτης)

Ως εκπαιδευτικός, καλούμαι από την πολιτεία να μορφώσω και να διαπαιδαγωγήσω τους νέους ανθρώπους, που με την ένταξή τους στην κοινωνία θα έχουν τα γνωσιολογικά και ηθικοπνευματικά εφόδια, ώστε να λειτουργούν ως αυτόνομοι ενεργοί πολίτες. Στη σύγχρονη εποχή, όμως, παρατηρούνται συνεχείς και ραγδαίες αλλαγές σε όλους τους τομείς – κοινωνικό, οικονομικό, επιστημονικό/τεχνολογικό, πολιτικό/διεθνιστικό, πνευματικό, ηθικό. Ταυτόχρονα, οι συνεχείς αλλαγές επιφέρουν αρνητικές επιδράσεις στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου. Πολύ σημαντικός, λοιπόν, κρίνεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού, όχι μόνο στη διαπαιδαγωγή του νέου αλλά και στη θωράκισή του απέναντι στις νέες προκλήσεις.

Ποιος είναι λοιπόν ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διάπλαση και διαμόρφωση ενάρετων νέων πολιτών, ικανών να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα, κριτικά σκεπτόμενων, ώστε να αντιστέκονται στα άλογα μηνύματα των καιρών; Θα έλεγα πως ο εκπαιδευτικός αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της Παιδείας. Εάν η σχέση εκπαιδευτικού – μαθητή είναι εποικοδομητική, τότε αναπτύσσονται γέφυρες επικοινωνίας που επιτρέπουν τη θετική αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο καθώς και τη δημιουργική αφομοίωση της νέας γνώσης. Η διαδικασία της μάθησης διευκολύνεται, εάν ο εκπαιδευτικός είναι ειλικρινής, αληθινός, ευαίσθητος. Εάν με λίγα λόγια είναι ανθρώπινος κι αντιμετωπίζει το επάγγελμά του ως λειτουργήμα.

Ένας σωστός εκπαιδευτικός αξιοποιεί στη διδασκαλία τη σωκρατική διαλεκτική μέθοδο. Μέσω αυτής, οδηγεί σταδιακά τον μαθητή στην αναζήτηση της γνώσης. Ένας εποικοδομητικός διάλογος είναι αυτός στον οποίο, με κατάλληλα ερωτήματα και επιχειρήματα από την πλευρά του εκπαιδευτικού, ο μαθητής αρχίζει να αναρωτιέται, να αμφισβητεί και εν τέλει να ανακαλύπτει τη γνώση. Είναι αποδεδειγμένο πως η μέθοδος του φιλοσόφου Σωκράτη καλλιεργεί στον μαθητή την κριτική σκέψη και την αγάπη για τη μάθηση.

Μιλώντας λοιπόν για έναν αποτελεσματικό εκπαιδευτικό, καταλήγουμε στο ότι πάνω απ' όλα οφείλει να είναι άνθρωπος. Οφείλει να θέτει στην πιο υψηλή κλίμακα αξιών την αγάπη για το επάγγελμά του και τον μαθητή του, την αρετή, την κατανόηση, τον σεβασμό, το ήθος. Αρετές και αξίες απαραίτητες στη σύγχρονη εποχή. Πέρα από τη γνωσιολογική κατάρτιση, ο εκπαιδευτικός πρέπει να εμφορείται από ανθρωπιστικές αξίες και ιδανικά ώστε να αποτελεί πρότυπο για τους μαθητές του και να μπορεί να πραγματώσει τη φιλοσοφία των Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων που επικεντρώνεται στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών. Ακούραστος, αληθινός, ειλικρινής, ενάρετος, δημιουργικός, φιλικός κι ενθουσιώδης είναι ο εκπαιδευτικός που χρειάζονται οι μαθητές μας, ώστε να αγαπήσουν τη μάθηση, να θέτουν υψηλούς στόχους και να εργάζονται για την κατάκτησή τους, να αποκτήσουν δεξιότητες απαραίτητες για την ένταξή τους στην κοινωνία, να γίνουν με λίγα λόγια αυτόνομοι, ανεξάρτητοι κι ολοκληρωμένοι πολίτες.

Ζούμε σε μια δύσκολη εποχή. Σε μια εποχή όπου αξίες και ιδανικά είναι υπό αμφισβήτηση, τα τεχνολογικά κι επιστημονικά επιτεύγματα, παρά τη θετική τους επίδραση στον τρόπο ζωής του σύγχρονου ανθρώπου, οδηγούν πολλές φορές στην υποδούλωση, οι άνθρωποι απομακρύνονται και οι σχέσεις τους αλλοιώνονται. Οφείλουμε, λοιπόν, ως εκπαιδευτικοί, να φροντίζουμε για τον άνθρωπο, για τις νέες ψυχές που αποτελούν το μέλλον του σύγχρονου μεταβαλλόμενου κόσμου μας. Οφείλουμε, κατά πως λέει ο Νίκος Καζαντζάκης: «εγώ, έχω μονάχος μου χρέος να σώσω τη γη. Αν δεν σωθεί, εγώ φταίω», να διαπλάσουμε όμορφες ψυχές για να σώσουμε τον κόσμο μας, να συμβάλουμε στην αναδόμηση ενός κόσμου που θα διαπνέεται από αρχές, αξίες, ιδανικά. Δύσκολος ο ρόλος μας, μα ταυτόχρονα όμορφος και δημιουργικός.

Πόπη Μπίσσα, φιλόλογος, ποιήτρια, άρθρο από <https://cultural-association.org>

1. Η παιδεία φέρνει όλα τα καλά όπως μια εύφορη γη

Κείμενο 2

Ιδέ¹ ο δάσκαλος

Εν αρχή ην ο δάσκαλος. Μη ο δάσκαλος, η φύση θα ήταν, δε θα ήταν όμως οι κοινωνίες. Θα υπήρχε ο χρόνος, αλλά δε θα υπήρχε η ιστορία. Και στο βασίλειο των ζωντανών ήχων θα άκουγε κανείς την κραυγή, τα χουγιαχτά², τα συνθήματα. Δε θα άκουγε όμως ούτε θα έβλεπε τη φωνή, τα γράμματα της γραφής, τις συμφωνίες και τους χορούς.

Γιατί; Απλώς, γιατί ο δάσκαλος είναι που μεταμορφώνει τον εγκέφαλο του ζώου σε νου του ανθρώπου. Αυτός κατορθώνει ώστε η ματιά του καθένα μας να μη μένει βλέμμα βοδιού, αλλά να γίνεται βιβλίο ανοιχτό να το διαβάζεις. Τα ζώα και τα φυτά δε γελούν ούτε δακρύζουν. Γιατί τους λείπει ο δάσκαλος. Έτσι δεν έμαθαν ποτέ ότι στον ενόργανο κόσμο πέρα από τη σφαίρα του βιολογικού ανοίγεται ο φωτεινός ορίζοντας του πνεύματος. Ο θυμός, δηλαδή οι επιθυμίες, τα πάθη, η φαντασία, ο λόγος. Ο δάσκαλος είναι ο φυτουργός³ και ο σπορέας του λόγου. Εκείνου του λόγου που το τέταρτο Ευαγγέλιο τον αναφέρει στο θεό. Μ' ένα λόγο, ο δάσκαλος είναι ο ποιητής του ανθρώπου. Με την ίδια κυριότητα που ο ποιητής του κόσμου είναι ο θεός. Χωρίς το δάσκαλο, το πνεύμα που πνέει θα απέμενε άψυχος άνεμος. Έτσι ορίζεται ο λόγος και η τιμή του δάσκαλου. Το τιμολόγιο όμως με το οποίο κοστολογούν το έργο του οι εξουσίες και οι αρχές πρώτα και ύστερα το άκριτο πλήθος είναι αλλιώτικο. Αλίμονο! Άχρηστο για τις εφορείες.

Ενώ η δουλειά του δασκάλου είναι να τεχνουργεί ανθρώπους· ενώ αναλώνεται τίμια να ετοιμάζει πλάσματα που θα ζήσουν όχι στη φύση αλλά στον πολιτισμό, όχι στη ζούγκλα αλλά στην πόλη· ενώ όλοι οι άνθρωποι που πλάθει ο δάσκαλος κάνουν ο καθείς το δικό του επάγγελμα, και είναι ο καθείς μία ψηφίδα στο ενιαίο ψηφιδωτό της οικονομίας της αγοράς της πολιτείας, εμείς με τον καιρό εχάσαμε τον ιδρυτικό χαρακτήρα της λειτουργίας του

δάσκαλου. Και τη δουλειά του την επήραμε σα μία από τις πολλές δουλειές των ανθρώπων. Ένα επάγγελμα ρουτίνας. Μια μονάδα εργασίας όμοια με τις άλλες βλέπουμε και στο δάσκαλο. Εξεχάσαμε, δηλαδή, ότι στο ψηφιδωτό των επαγγελμάτων ο δάσκαλος δεν είναι η μια ψηφίδα ανάμεσα στις άλλες. Αλλά είναι ο καλλιτέχνης νους, ο κοσμητικός και ο επόπτης που φιλοτεχνεί ολόκληρο το ψηφιδωτό. Δημιουργεί, δηλαδή, ανθρώπους κατά την έννοια ότι τους αποσπά από τη δικαιοδοσία του φυτού και του ζώου. Και τους υψώνει στην οντολογική μοναδικότητα του νοήμονος πλάσματος.

Ετούτη η υποβάθμιση της φύσης και της δουλειάς του δάσκαλου, η πώση του από τη θεία λειτουργία της αρχικότητας στην ταπεινή χειρωναξία της επανάληψης, σημάδεψε το πρώτο μεγάλο λάθος στην παιδεία. Και μέσα στην ιστορία και τον πολιτισμό αντέστρεψε το νόημα των πραγμάτων.

Δημήτρης Λιαντίνης, διασκευασμένα αποσπάσματα από το βιβλίο «Τα Ελληνικά»,

1. Πώς κανείς γίνεται εκείνο που είναι
2. τα χουγιαχτά = δυνατές φωνές
3. ο φυτουργός = ο δημιουργός των φυτών

Κείμενο 3

Άκουσα πως τίποτα δε θέλετε να μάθετε

Άκουσα πως τίποτα δε θέλετε να μάθετε.
Απ' αυτό βγάζω το συμπέρασμα πως είσαστε εκατομμυριούχοι.
Το μέλλον σας είναι σιγουρευμένο - το βλέπετε
μπροστά σας σ' άπλετο φως. Φρόντισαν
οι γονείς σας για να μη σκοντάψουνε τα πόδια σας
σε πέτρα. Γι' αυτό τίποτα δε χρειάζεται
να μάθεις. Έτσι όπως είσαι
εσύ μπορείς να μείνεις.

Κι έτσι κι υπάρχουνε ακόμα δυσκολίες, μιας κι οι καιροί
όπως έχω ακούσει είναι ανασφαλείς,
τους ηγέτες σου έχεις, που σου λένε ακριβώς
τι έχεις να κάνεις για να πας καλά.
Έχουνε μαθητέψει πλάι σε κείνους
που ξέρουν τις αλήθειες που ισχύουνε
για όλους τους καιρούς
μα και τις συνταγές που πάντα βοηθάνε.
Μιας και για σένα γίνονται τόσο πολλά
δε χρειάζεται ούτε δαχτυλάκι να κουνήσεις.
Βέβαια, αν τα πράγματα ήταν διαφορετικά
Η μάθηση θα 'τανε υποχρέωσή σου.

Μπέρτολτ Μπρεχτ

Θέμα Α

A1. Να πυκνώσετε το περιεχόμενο των παραγράφων 2, 3 και 4 του **κειμένου 1** («Ποιος είναι λοιπόν ο ρόλος ... ανεξάρτητοι κι ολοκληρωμένοι πολίτες.») σε 60-70 λέξεις.

(Μονάδες 20)

Θέμα Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση τα **κείμενα 1** και **2**, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**.

α. Μέσω της διαλεκτικής μεθόδου ο μαθητής οδηγείται απευθείας στην κατάκτηση της γνώσης. **(Κείμενο 1)**

β. Η τεχνολογική και η επιστημονική ανάπτυξη αλλοτριώνουν τις ανθρώπινες σχέσεις. **(Κείμενο 1)**

γ. Χάρη στο έργο του δασκάλου ο άνθρωπος μετατρέπεται σε έλλογο ον. **(Κείμενο 2)**

δ. Η αξία του εκπαιδευτικού λειτουργήματος αναγνωρίζεται από την κοινωνία. **(Κείμενο 2)**

ε. Η τυποποίηση του έργου του δασκάλου ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για την κρίση στην παιδεία μας **(Κείμενο 2)**

(Μονάδες 10)

B2. Να βρείτε την πρόθεση της συγγραφέως στην τρίτη παράγραφο του **κειμένου 1** («Ένας σωστός εκπαιδευτικός... αγάπη για τη μάθηση.») (μονάδες 4). Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, κάνοντας αναφορά στον τρόπο και τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί (μονάδες 6).

(μονάδες 10)

B3.α. Για ποιον λόγο πιστεύετε ότι η συγγραφέας του **κειμένου 1** επέλεξε να επικαλεστεί τον Νίκο Καζαντζάκη;

(μονάδες 07)

β. Να εντοπίσετε δύο σημεία στη δεύτερη παράγραφο του **κειμένου 2** («Γιατί; Απλώς, γιατί ο δάσκαλος... Άχρηστο για τις εφορείες.») στα οποία ο συγγραφέας χρησιμοποιεί μεταφορική γλώσσα και να εξηγήσετε τη λειτουργία της σε κάθε περίπτωση.

(Μονάδες 08)

Θέμα Γ

G1. Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το βασικό θέμα του **κειμένου 3**; Να το αναλύσετε, αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σας δημιούργησε η ανάγνωσή του; (150-200 λέξεις)

(Μονάδες 15)

Θέμα Δ

Δ1. Η συγγραφέας στο τέλος του κειμένου 1 καταλήγει στο ότι ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι «δύσκολος, μα ταυτόχρονα και δημιουργικός». Στο προσωπικό σας ιστολόγιο, αφού εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει ο σύγχρονος Έλληνας εκπαιδευτικός, να προτείνετε τρόπους με τους οποίους εσείς, ως μαθητές, θα βοηθήσετε, προκειμένου το έργο του να γίνει όμορφο και δημιουργικό. Στο άρθρο σας, 350 – 400 λέξεων, να αξιοποιήσετε δημιουργικά στοιχεία από τα κείμενα **1** και **2**.

(Μονάδες 30)

(*) Το παρόν κριτήριο εξέτασης συντάχθηκε από την ομάδα διδασκόντων του Τομέα Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας του Φροντιστηρίου **αξία** και αποτελεί πνευματική τους ιδιοκτησία.

Η χρήση τους εκτός Φροντιστηρίου, επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Οποιαδήποτε άλλη χρήση ή αναπαραγωγή χωρίς άδεια, μπορεί να επιφέρει τις προβλεπόμενες από το Νόμο κυρώσεις.